

BILJE, selo u Baranji. Jednokatni barokni dvor s niskim tornjem nad ulazom ima pobožna prizemna krila. Oko njega su opkopi i park. Nakon pobjede nad Turcima dao ga je podići Eugen Savojski, čiji je grb s dvorišne strane. Jednobrodna župna barokna crkva Sv. Marije s portalom iz 1775. ima inventar iz XVIII. i XIX. st.

LIT.: D. Mladinov i Š. Habunek-Moravac, Tri baranjska dvorca, Vijesti MK, 1964, 5. A. Ht

BINIČKI, Stevo, slikar (Zagreb, 18. XII. 1921 — 30. XI. 1983). Završio Akademiju u Zagrebu. Predavao na Školi primijenjene umjetnosti; god. 1976—79. direktor škole. U slikarstvu polazi od apstrakcije prema figuraciji. U početku komponira geometrijske oblike na svijetloj podlozi, pokrenute ritmom zvučnih boja (*Plavi i crveni trokut*, 1961; *Napad na sredinu*, 1961; *Kretanje*, 1962). Poslije je sklon slobodnijim lirskim ugođajima (*Djevojka na vjetru*, 1970). Na novijim slikama ističe ženski lik s nadrealističkim i erotskim značajkama. Bavi se ilustriranjem udžbenika i knjiga za djecu i mladež. Samostalno izlagao u Zagrebu (1962, 1967, 1970, 1972, 1980) i Zapešću (1976).

LIT.: V. Maleković, Crtež kao predgra, Vjesnik, 26. I. 1967. — V. Bužančić, Stevo Binički (katalog), Zagreb 1972. — V. Maleković, Put do zrelosti, Vjesnik, 5. XI. 1976. — O. Maruševski, Stevo Binički (katalog), Zagreb 1980. — V. Libl, Stevo Binički, ČIP, 1980, 7—8. — V. Bužančić, Stevo Binički (katalog), Zagreb 1986. O. Ma.

BIOČIĆ, selo SI od Dmriša. Na lok. Crkvine otkrivena je starokršč. jednobrodna crkva s dijelovima crkvene pregrade i rim. natpisima, a nedaleko od nje starokršč. memorija s trima apsidama. Tu je nađeno i nekoliko ulomaka koji su pripadali crkvi iz starohrv. doba.

LIT.: S. Ginjača, Kratak osvrt na prilike i rad Muzeja u Kninu, SHP, 1949. — N. Cambi, Triconch Churches on the Eastern Adriatic, XI Congresso internazionale di archeologia cristiana, Solun—Vatikan 1987. Du. J.

BIOGRAD NA MORU, gradić II od Zadra. U blizini Biograda ilirsko-rim. naselje Blandona. Spominje se sred. X. st. kao hrvatski grad. U XI. st. sjedište hrv. kraljeva. Oko 1059. u njemu je biskupija; iste godine osnovan muški benediktinski samostan Sv. Ivana a 1069. ženski samostan Sv. Tome. U Biogradu se 1102. Koloman okrunio za hrv. kralja a 1125. porušili su ga Mlečani. Stradao u ratovima Venecije i Turaka, osobito 1646.

Jezgra staroga naselja smještena je na manjem poluotoku. Do kraja XIX. st. očuvao se veći dio gradskih zidina s kružnim kulama. Ostaci katedrale, trobrodne bazilike sa zidanim pilonima i oblim kontraforima, otkopani poč. XX. st., poslije su uništeni. Ostaci samostanske crkve Sv. Ivana, također trobrodne bazilike, istraženi su i konzervirani. Od crkve Sv. Tome ima samo manjih ostataka. Izvan staroga naselja pronađene su ruševine manje jednobrodne crkve s apsidom a u blizini starohrv. grobovi. Župna crkva pravokutnog tlocrta, posvećena Sv. Anastaziji, sagrađena je 1761. Ima pročelje od klesana kamena s posvetnim natpisom nad portalom i kipom svetice na vrhu zabata. U unutrašnjosti su barokni oltari, od kojih jedan od pozlaćena drva. Izvan staroga naselja nalaze se crkvice Sv. Roka i Sv. Ante (1850). U blizini su ant. ostaci (lok. Bošana i Kumenat). Na širem su području pretpov. nalazi (*Stabanj*, *Trojangrad*) i ostaci ant. akvedukta. U Zavičajnom muzeju arheol. zbirka s pretpovijesnim, ant. i starohrv. materijalom te zbirka broskog tereta iz kraja XVI. st.

LIT.: C. F. Bianchi, Zara cristiana, Zadar 1879, str. 151—155. — S. Petricoli, Kulturno-historijsko značenje hidroarheološkog nalaza kod Gnalića, Zadarsko otočje, Zadar 1974. — F. Buškariol, Istraživanja don Luke Jelića u Biogradu na moru, položaj Glavica — Biogradski spomenici, I, Prilozi—Dalmacija, 1988. — Biograd i njegova okolica u prošlosti, Biogradski zbornik, I, Zadar 1990. I. Pet.

BIONI, Pavao, graditelj (Šibenik, I. VI. 1806 — 5. V. 1848). Diplomirao arhitekturu na Akademiji u Veneciji. Kao inženjer i nadzornik cesta djelovao u Šibeniku, Zadru i Beču. Izradio je i objavio nacрте za zaštitu i obnovu šibenske katedrale (*Cenni storici ed artistici sull' insigne Cattedrale di Sebenico*, 1845; *Decorazioni d'ornamenti dell' insigne Cattedrale di Sebenico...*, 1847). Od 1847. do smrti vodio i nadzirao radove na obnovi katedrale. Radio je na crkvi Sv. Ivana Krstitelja u Šibeniku, a 1842. izradio je oltar Sv. Križa u šibenskoj crkvi Gospe van grada i kapelu obitelji Fontana u Zablaću kod Šibenika. Njegov projekt kazališta u Šibeniku nije izveden.

LIT.: D. Frey, Der Dom von Sebenico, Wien 1913, str. 49. — K. Stošić, Galerija uglednih Šibenčana, Šibenik 1936, str. 9. D. Kt.

BIOVIČINO SELO, selo kraj Kistanja. U groblju su ostaci starohrv. crkvice, od koje su arhit. komadi uzidani u bratovštinsku kuću. Nalaz starohrv. naušnica.

BIOGRAD NA MORU, Zavičajni muzej

BIRANJ KRAJ ŠIBENIKA → DANILO BIRANJ

BIS, Ferdo, slikar (Zagreb, 5. IV. 1910 — 31. I. 1980). Studirao je na Akademiji u Zagrebu 1932—36 (Lj. Babić, M. Tartaglia). Jedan je od pionira naše primijenjene umjetnosti. Bavio se reklamnom grafikom, stripom, crtanim filmom i ilustratorskim radom. Do 1953. djeluje u poduzećima »Lik«, »Oblik« i »Ozeha«. Crtež mu je čist i jasan, često se služi geometrijskim rješenjima. Svojim stilom i izrazom utjecao je na generaciju reklamnih grafičara poslije II. svj. rata. Samostalno je izlagao u Zagrebu 1979.

LIT.: J. Depolo, Preteča i veliki majstor naše primijenjene umjetnosti, Oko, 1980, 206. — Ferdo Bis — grafička oprema (katalog), Zagreb 1979. J. Dep.

BISAG, selo SI od Zeline. Barokna župna crkva Sv. Magdalene, s očuvanim elementima XV. st. (kameni dovratnik glavnoga ulaza), ima vrijedan gl. oltar (1861) sa slikom I. Zaschea (1862). Blizu sela ruševine grada Bisaga. Bio je od XV. st. najvažniji burg uz rijeku Lonju. Nizinski grad ima četverokutni tlocrt sa cilindričnim kulama na uglovima, a opkoljen je jarcima. Najstariji su posjednici bili gospodari Grebengrada, a zatim Bisaški (Bikszadi), Kaštelanovići, Juraj Zrinski, Gereczy, Ratkay, Patačići, Draškovići i napokon različiti vlasnici, za kojih je poslije 1918. grad djelomično porušen i neispravno restauriran. Posljednji vlasnik bio je književnik Milan Begović (do 1943). U II. svj. r. stradao od požara i pretvorio se u ruševine s nekim ostacima zidnih slika.

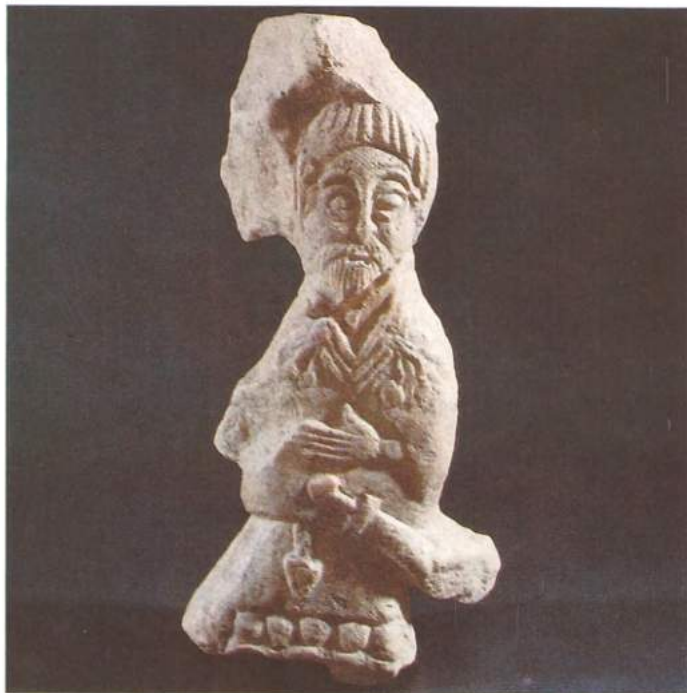
LIT.: T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971, str. 161—163. — M. Schneider, Slikar Ivan Zasche, Zagreb 1975, str. 45, 169. — L. Dobronić, Po starom Moravču, Zagreb 1979, str. 62—63, 108—109. — M. Obad-Ščitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

BISKUPIJA, selo II od Knina. Sudeći po nalazima neolitičke keramike na položaju Bukorovića podvornica, područje je naseljeno već u mlađe kameno doba. Ant. vremenu pripadaju nekoliko poganskih kulturnih spomenika, više sarkofaga i ostaci starokršč. crkve otkriveni na položaju *Katića bajami*. B. je osobito poznata po nalazima ranosrednjovj. spomenika.

BISAG, grad prije oštećenja

BISKUPIJA, lijevo: ulomak s likom Majke Božje; desno: lik hrvatskog dostojanstvenika, detalj transene. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

BISKUPIJA, ciborij. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

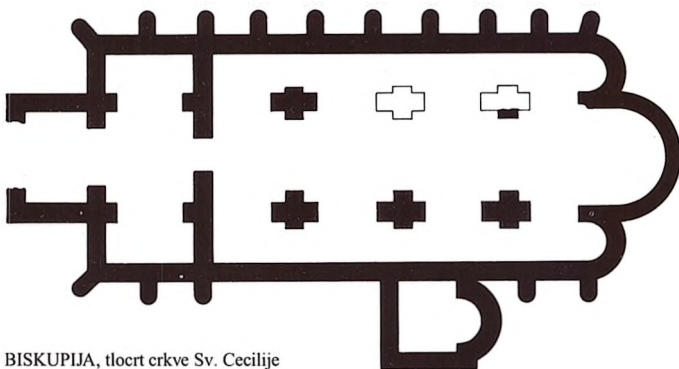
ka. Arheol. istraživanja, koja je krajem XIX. st. proveo L. Marun, označuju početak hrv. nacionalne arheologije, a pronađeni materijal poslužio je za osnivanje Muzeja hrvatskih starina u Kninu. Područje Biskupije se u pov. izvorima naziva *Pet crkva na Kosovu* i spominje kao mjesto gdje je 1088. zborovao i bio pogubljen hrv. kralj Zvonimir. Od pet ranosrednjovj. crkva otkrivene su četiri; ostaci pete crkve nalaze se pod današnjom parohijskom crkvom Sv. Trojice. Na položaju *Crkvina* otkriveni su temelji trobrodne crkve i samostanskoga kompleksa. Crkva ima tri pravokutne upisane apside, a uz pročelje prizidane dvije izdužene međusobno odvojene prostorije s masivnim zidovima koji su vjerojatno nosili zvonik. Sagrađena je najkasnije u X. st. Uz crkvu je pronađeno mnoštvo ulomaka crkv. kamenoga namještaja pleternog ukrasa. Posebno se ističu dijelovi oltarne pregrade, među kojima su zabat s plošno izvedenim prikazom Majke Božje, kamena rešetka sa simbolima evanđelista postavljenim oko Majke Božje s djetetom iznad nepoznata sveca i lika dostojanstvenika. Pronađeni su također dijelovi ambona, dvaju ciborija i dviju kamenica za posvećenu vodu s prikazima raznih životinja. Među epigrafskom građom ističu se natpisi DVX GLO (*riosus*) i oni s imenima svetaca: Marije, Stjepana i Gabrijela. U crkvi i oko nje otkriveno je mnogo grobova s popratnim predmetima među kojima su najvredniji mačevi karolinškoga tipa (jedan sa signaturom franačke radionice Ulfberht), nekoliko pari pozlaćenih i bogato urešenih ostruga i više primjeraka luksuzno izrađena nakita. Groblje je bilo u upotrebi od VIII–XVI. st.

Na Crkvini je 1938, prema projektu I. Meštrovića, podignuta memorijska crkva kojoj je unutrašnjost urešena njegovim skulpturama te freskama J. Kljakovića. Na lok. *Stupovi* otkriveni su temelji prostrane trobrodne crkve s tri istaknute polukružne apside na začelju. Crkva je na pročelju imala masivan zvonik, a bočni su joj zidovi raščlanjeni oblim potpornjima po kojima se datira u IX. st. Nađeno je više ulomaka pleternih plohe rezbi; naziv susjednoga predjela (Cecela), upisan na jednomu od njih, potvrđuje da je riječ o crkvi Sv. Cecilije, uz koju se vezuje Zvonimirova pogibija. Na položaju *Lopuška glavica* otkriveni su temelji manje jednobrodne crkve s trikonhalno koncipiranim svetištem (desna bočna apside ima pravokutan, umjesto polukružna oblika), sagrađene u IX. st. U zap. dijelu građevine, na njezinu pročelju i bočnim zidovima, vidljivi su ostaci obliha potpornja. U crkvi i na okolnu prostoru otkriveno je više starohrv. grobova s nakitom (naušnice, prstenje). Crkva na *Bukorovića podvornici* jednobrodna je građevina s oblom apsidom na začelju, također iz IX. st. Očuvan je samo ist. dio temelja crkve. Bočni zidovi su izvana raščlanjeni oblim potpornjima, a iznutra leženama na koje su se vjerojatno oslanjali pojasni lukovi svoda. U očuvanom prostoru crkve otkriven je dio pločnika i baze oltarne pregrade, od koje je pronađeno svega nekoliko manjih ulomaka. Oko crkve

je otkriveno više starohrv. grobova s nakitom (naušnice, prstenje). Ostaci crkava na Crkvini, Stupovima i Lopuskoj glavici konzervirani su i djelomično rekonstruirani.

LIT.: F. Bulić, Hrvatski spomenici u kninskoj okolici, Zagreb 1888. — L. Marun, Bilješke kroz starinarne iskopine u kninskoj okolici od 1885 do 1890, VjHAD, 1890. i 1891. — I. Isti, Redovito izvješće kninskoga starinarskog društva, ibid., 1890, 1891. i 1892. — Lj. Karaman, Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Zagreb 1930. — S. Gunjača, O položaju kninske katedrale, SHP, 1949. — I. Isti, Četvrta starohrvatska crkva u Biskupiji i groblje oko nje, ibid., 1952. — I. Isti, Kako i gdje je svršio hrvatski kralj Dimitrije Zvonimir, Rad JAZU, 1952, 288. — I. Isti, Revizija iskopina u Biskupiji kod Knina god. 1950, Ljetopis JAZU, 1953, 57. — I. Isti, Starohrvatska crkva i groblje na Lopuskoj glavici u Biskupiji kod Knina, SHP, 1954. — K. Prijatelj, Skulpture s ljudskim likom iz starohrvatskog doba, ibid. — S. Gunjača, Ostaci starohrvatske crkve sv. Cecilije na Stupovima u Biskupiji kod Knina, ibid., 1956. — I. Petricoli, Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji, Zagreb 1960. — D. Jelovina, Starohrvatske nekropole, Split 1976. — T. Marasović, Prilog morfološkoj klasifikaciji ranosrednjovjekovne arhitekture u Dalmaciji, u knjizi: Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture, Split 1978. Z. Gu.

BISKUPIJA, tlocrt crkve Sv. Cecilije

BIŠEVO, otočić JZ od Visa, poznat po Modroj spilji otkrivenoj 1884. Ivan, sin Gaudija Grlića, Splićanin, osnovao je 1050. na otočiću benediktinski samostan Sv. Silvestra, koji se poslije dva stoljeća preselio u Komižu na otoku Visu zbog opasnosti od gusara. Uz ruševine samostana vide se ostaci prvotne crkve Sv. Silvestra sagrađene, prema jednoj ispravi, u XI. st. U današnjoj je crkvi uzidan dio natpisa svećenika Ivana, vjerojatno onoga koji je osnovao zadužbinu, te ulomak grč. natpisa iz ant. doba.

LIT.: I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, II, Split 1964, str. 374–377. — C. Fisković, Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća, Prilozi – Dalmacija, 1968, str. 150. N. B. B.

BIŠKO, Jerko, naivni slikar (Čitluk kraj Posušja, 5. VII. 1937). Izučio stolarski, staklarski i klesarski zanat. Slika od 1965. istovjetnim, svijetlim tonovima krajolike svojega djetinjstva koji gube prepoznatljivost i dobivaju simbolična obilježja (*Pejzaž s mirisom mora i smilja, Pejzaž u srpnju*). Izlaže od 1971. samostalno u Zagrebu i Karlovcu.

LIT.: R. Putar, Jerko Biško (katalog), Zagreb 1975. — J. Baldani, Jerko Biško (katalog), Zagreb 1985. — N. Vrkljan-Križić, Jerko Biško / Sofija Naletilić Penavaša (katalog), Zagreb 1990. V. G. Č.

BIŠKUPIĆ, Božo, kolekcionar i nakladnik (Mala Mlaka, 26. IV. 1938). Završio je studij na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Bio jedan od voditelja galerije »Biškupić und Kuttler« u Münsteru 1970–73. Magistrirao je muzeologiju u Zagrebu 1981. Skuplja etnografsku građu Turoplja i lik. djela suvremenih umjetnika. »Zbirka Biškupić« u Vrapču ima javni karakter a važnost spomenika kulture priznata joj je 1976. U suradnji s umjetnicima B. od 1972. izdaje bibliofilске edicije i mape grafika (M. Skurjeni, N. Kavurić-Kurtović, I. Friščić, V. Nevjestić, I. Lacković-Croata, I. Kožarić, V. Jordan, M. Trebotić, M. Šutej, B. Baretić, I. Lovrenčić, D. Babić, N. Reiser, Lj. Stahov, D. Jelavić, M. Vejzović, I. Šiško, D. Popović), pjesničko-grafička izdanja »Surla« (1976–78), »Arbor« (1977–89), »Vid« (1978–80), »Gradus« (1984–91) i »Speculum« (1990–93). U biblioteci »Taurus« objavio je mapu I. Lackovića-Croate (1985), u biblioteci »Iris« mape grafika s popratnim tekstovima povjesničara umjetnosti i kritičara, biblioteku »Tempora« (1978–89) posvetio je velikanima hrv. prošlosti, a »Hrvatska 1991.« domovini. Izložbe izdanja »Zbirke Biškupić« priređene su u Zagrebu (1973–81, 1984–86, 1988–92), Dubrovniku (1974, 1985), Rijeci (1975, 1979, 1981), Düsseldorfu (1976), Splitu (1976), Poreču (1976, 1980), Krapini (1977, 1992), Varaždinu (1978), Parizu (1978, 1986, 1988), Milanu (1981), Bologni (1983), Bruxellesu (1985, 1991). Svojim izdanjima (107 bibliofilskih knjiga i mapa) dva desetljeća prati i potiče razvitak hrv. grafičke. Urednik je Biblioteke Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu od 1980.

BISKUPIJA, ostruga hrvatskoga dostojanstvenika. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

BIBL.: Nives Kavurić-Kurtović — crteži, Zagreb 1977; Ivan Lacković-Croata — crteži, grafike (s J. Depolom), Zagreb 1977.

LIT.: Lj. Mijka, Biblioteka Surla, ČIP, 1976, 283. — T. Maroević, Autorski oslikana knjiga, u katalogu izložbe bibliofilskih izdanja Zbirke Biškupić, Zagreb 1981. — N. Schmiedichen, Bibliofilska izdanja Zbirke Biškupić (katalog), Zagreb 1981. — J. Depolo, Suvremena hrvatska grafika u izdanju Zbirke Biškupić (katalog), Krapina 1992. Ž. Sa.

BIT INTERNATIONAL, časopis za teoriju informacija, egzaktnu estetiku, industrijsko oblikovanje, sredstva javnog priopćivanja, vizualne komunikacije i srodne discipline. Izlazio je u Zagrebu 1968–72. Pokretač i izdavač časopisa bile su Galerije grada Zagreba, a urednik je bio B. Bek. Kao posebne tematske cjeline objavljeni su zbornici *Dijalog sa strojem* (uredili R. Putar i B. Keleman, 1971) i *Televizija danas* (uredila V. Horvat-Pintarić, 1972). Uredništvo časopisa razvilo je široku međunarodnu suradnju, a tekstovi su objavljeni dvojjezično. Ž. Kć.

BIZAMANO, Angelo, italo-kretske slikar u J Italiji (XV/XVI. st.). U Barletti je naslikao *Ecce homo* i po jednu ikonu u Lenjingradu i u Splitu. Za crkvu Sv. Duha u Komolcu u Župi dubrovačkoj naslikao je 1518–19. poliptih (zbirka franjevačkog samostana, Dubrovnik). Bio je vješt kolorist, bolji u slikanju pojedinosti nego u kompoziciji. U svojim djelima isprepliće

A. BIZAMANO, Majka Božja Dojiteljica sa Sv. Ivanom. Split, Arheološki muzej

